

הנחיות להכנת מקרה מורחב למטפלים ולאנשי חינוך

שלום רב וברוכים הבאים לשלב השני בתהליך ההכשרה הרשמי של ארגון DIR ישראל!

לשמחתנו, נמצאת מתאימה¹ להשתתף בשלב השני בתהליך ההכשרה הרשמי של ארגון DIR ישראל. בשלב שבו את נמצאת כעת, כבר השתתפת פעם אחת או יותר בסמינר מרכז ולקחת חלק בקורס העקרונות (חלה חובה להשתתף בקורס העקרונות לפני השתתפות בסמינר שבו מציגים מקרה מורחב).² כפי שהיה בעבר, גם הפעם משך הסמינר הוא ארבעה ימי לימוד מלאים (סה"כ 47 שעות אקדמיות). ההתנהלות הכללית של הסמינר וקבוצות ההדרכה כבר מוכרות לך, כמו גם המסגרת הכללית של הצגת המקרים, אך ההנחיות למקרה שתציגי הפעם שונות מהמקרה הראשון שהצגת בעבר.

המסמך שלפניך כולל שלושה חלקים עיקריים:

חלק ראשון: פנייה למטפלים ולאנשי חינוך כאחד.

חלק שני: דגשים נפרדים למטפלים.

חלק שלישי: דגשים נפרדים לאנשי חינוך.

1 לסמינר שני ניתן להגיע רק אם את נמצאת בתהליך הדרכה אישי או קבוצתי אצל מדריכה המוכרת ומאושרת להדרכה על ידי ארגון DIR ישראל, אם השתתפת בקורס עקרונות ואם קיבלת את מספר שעות ההדרכה הנדרש (לפחות 15 שעות פרטניות מאז הגשת המקרה הקצר).

2 המסמך שלפניך כולל פרטים רבים. אנא, הקפדי לקרוא בעיון את ההנחיות המופיעות כאן, כדי להגיע מוכנה לתהליך ההכשרה. ההנחיות כתובות בלשון נקבה, אך מיועדות לנשים ולגברים כאחד.

חלק ראשון: פנייה למטפלים ולאנשי חינוך כאחד

הצגת מקרה מורחב צריכה להתבסס על תהליך טיפולי או התערבות חינוכית הנמשכים מעל שישה חודשים ולא יותר משנה וחצי.

הנחיות כלליות

- בהצגת מקרה מורחב המטרה היא להעמיק בחשיבה על פי מודל ה־DIR, תוך שימת דגש על הנושאים הבאים:
- העמקת הבנותיך ביחס לכל חלקי המודל ולאינטגרציה ביניהם, כפי שמתקיימים במקרה המוצג. התייחסי לשינויים שחלו ברכיבי הליבה של השלבים השונים (FEDL) לאורך התהליך, ולהשפעה של העיבוד הסנסורי והפרופיל האישי (רגשי, שפתי) על שינויים אלה. נסי להסביר את הקשר בין תהליך ההתפתחות בשלבים להתערבויות הייחודיות שלך.
  - חידוד יכולת ההמשגה שלך לגבי הסיבות לבחירה באסטרטגיות השונות בזמני ה־Floortime, בהתייחס לשלבי ההתפתחות של הילד, לפרופיל הסנסורמוטורי־אפקטיבי ולפרופיל השפתי שלו.
  - הרחבה והעמקה של ההמשגה הקלינית שלך וכיצד זו באה לידי ביטוי בהרחבת מעגלי ההשפעה שלך בתכנית הטיפולית־חינוכית, אם בהדרכת הורים או צוותים חינוכיים־טיפוליים העובדים עם הילד, אם בהעברת קבוצה טיפולית שבה הילד משתתף ואם בהעברה של הבנתך את צרכיו ההתפתחותיים למרחבי חיים נוספים, כגון הסביבה הביתית.
  - חידוד העשייה הטיפולית בתוך התחום המקצועי שלך במסגרת עבודה על פי המודל.

בחירת מקרה

- בחירת המקרה היא אתגר גדול, לכן מומלץ שתתייעצי עם המדריכה שלך קודם הבחירה. אנא שקלי להציג מקרה מאתגר ומורכב, שאולי מתקדם לאט, אבל מעורר חשיבה בבניית ההתערבות הטיפולית.
- בחרי מקרה המציג את התהליך ומעביר את הבנותיך לגביו. זכרי, שישה חודשי התערבות לא בהכרח מייצרים תוצאות מרחיקות לכת ולא כל הילדים מתקדמים באותו קצב, או משיגים את כל השלבים במהלך תקופה זו.
- השתדלי להרגיש חופשיה בעת ההצגה ולציין במה אינך בטוחה ומה הן התלבטויותיך. הדיון הקבוצתי ינסה לענות על אלה.
- הקפידו להסתיר כל מידע מזהה ולקבל אישור חתום מההורים להצגת המקרה ולהצגת קטעי הווידיאו.

הנחיות לגבי השימוש בקטעי וידיאו

- בכל אופן שבו תבחרי להציג בקבוצה, על קטעי הווידיאו להיות ערוכים במדויק לצורך ההצגה.
- בחרי מספר קטעי וידיאו באורך כולל של עד 10 דקות (לא פחות מארבעה קטעים מזמנים שונים בתהליך הטיפולי), מתוכם לפחות שני קטעים מנקודות זמן שונות, שבהן את משחקת ישירות עם הילד. בשני הקטעים הנוספים, את יכולה להציג עוד מעבודת ה־Floortime שלך בחדר הטיפול או אחת מתוך האפשרויות הרשומות בחלקים הנפרדים למטפלים ולאנשי חינוך.
- אם את מראה קטע וידיאו, שבו רואים אותך עובדת עם ההורים או עם הצוות החינוכי בחדר הטיפול, חשוב שיראו או לפחות ישמעו אותך בהדרכה פעילה.

- הקפידו שקטעי הווידיאו יראו רצף טיפולי ויהיו מורכבים ממקטעים רציפים בני לא פחות משתי דקות.
- יש להביא את קטעי הווידיאו עם שני גיבויים (מחשב אישי/דיסק און קי).

הנחיות לגבי ההצגה בקבוצה

משך הזמן

- הזמן המוקדש להצגת המקרה המורחב בקבוצה הוא 60 דקות, הנחלקות כלהלן:
- 30 דקות להצגת הרקע, הפרופיל, השלבים, העבודה הטיפולית (כולל עד 10 דקות וידיאו).
  - 30 דקות לדיון הקבוצתי. זמן הדיון במקרה זה ארוך יותר משהיה בעת הצגת המקרה הקצר וזה בשל הרצון להעמיק בסוגיות הקליניות העולות מהטיפול.

דף מלווה

- עם התחלת הצגת המקרה, עלייך לחלק לחברי הקבוצה ולמנחות את "הדף המלווה". הסבר על "הדף המלווה" מצורף למכתב זה.
- רשמי את שמך, אך השתמשי בשם בדוי או בראשי תיבות לציון שמו של הילד.
- לא ניתן להציג מקרה ללא "דף מלווה", שהוכן לפי ההנחיות המצורפות.

לפני הצגת קטעי הווידיאו

- יש לתת תיאור קצר של הילד: גיל בזמן צילום קטע הווידיאו, השלב שבו נמצאת תכנית הטיפול וכל פרט אחר הנראה לך רלוונטי.
- לאחר מכן, יש לספר בקצרה מה נראה בקטע הווידיאו, לתאר עד כמה שניתן את האינטראקציה שנראה בווידיאו, באילו שלבים (FEDL [Functional Emotional Developmental Level]) הילד מתפקד, כיצד באים לידי ביטוי הפרופיל הסנסורומוטורי-אפקטיבי והפרופיל השפתי שלו, באילו אסטרטגיות של Floortime השתמשת בקטע הווידיאו ומדוע.

במהלך הצגת קטעי הווידיאו

- במהלך הצפייה המשותפת בקטעי הווידיאו נרצה לשמוע את התובנות שלך לגבי מה שקורה עם הילד בחדר הטיפולים ובגן/בכיתה; מה עוזר לילד לטפס בסולם ההתפתחותי; מהן האסטרטגיות המתאימות בכל שלב ומדוע; מהם תהליכי העיבוד הסנסורי המאפיינים את הילד. כמו כן, נרצה לשמוע את הסברייך על הבנת הקשרים וההשפעות ההדדיות בין חלקי המודל – ה-D, ה-I וה-R.
  - רצוי להתכונן היטב להצגת המקרה, כך שבזמן ההצגה תוכלי לחוש בנוח ולהציג את המקרה בצורה מיטבית.
- המתווה הבא יסייע לך למקד את הדגשים הייחודיים לשלב המקרה המורחב: הכנה וכתובת "הדף המלווה" וההצגה בקבוצה (במהלך הצגת המקרה יש לך הזדמנות להרחיב לגבי הנושאים המוזכרים בתמצות ב"דף המלווה").

הערכה והיכרות

היסטוריה רלוונטית: התפתחות, משפחה ובריאות (שקלי להשתמש בנקודות על פי ציר הזמן, כדי לשקף מאפיינים חשובים בהצגה שלך ולחסוך זמן).

שלבים התפתחותיים: צייני מה היה הטווח התפקודי (לדוגמה בין שלבים 1 ל-3) בתחילת הטיפול ופרטי אילו איכויות מתוך כל שלב היו קיימות בצורה מבוססת, אילו הוו אתגר ובאילו מצבים. צייני אם השלב לא היה מצופה מבחינת הגיל הכרונולוגי. מומלץ לתת דוגמאות להמחשה מתוך תהליך ההיכרות ו/או ההערכה.

קידוד: היעזרי בשאלון ה- FEAS כדי להעמיק את הבנתך בניתוח השלבים ההתפתחותיים. אין צורך בשלב זה לקדד את השאלון, אך יש צורך להכיר אותו על ידי ניתוח קטע וידיאו אחד לפחות.

אבחנה NDRC: חלוקה לקבוצות (מתוך ה- DMIC) בתחילת הקשר הטיפולי. התייחסי גם לאבחנות נוספות אם היו ולהערכות שביצעת בהתאם למקצוע האם שלך (DC 0-5, ADOS, CARS, DSM 5), הערכת תפקוד – לאנשי חינוך, אבחון שפה ותקשורת לק"ת, פרופיל סנסורמוטורי ועיסוקי למרב"ע).

פרופיל סנסורמוטורי: תארי את הפרופיל הסנסורמוטורי של הילד בתחילת הטיפול ואת רמות העוררות שלו (על פי הבנתך ועל סמך התייעצות עם גורמי מקצוע רלוונטיים).

- התייחסי לתגובות הסנסורית של הילד, האם מדובר בתגובות יתר, תת-תגובות, חיפוש סנסורי או פרופיל מעורב. התייחסי גם לפרופיל הסנסורמוטורי של ההורה או של איש הצוות עמו עבדת, כפי שהתרשמת ממנו בתחילת הקשר הטיפולי.

- התייחסי לתפקוד מערכות החוש השונות ותארי כיצד הן פועלות ובאות לידי ביטוי בהתנהגות הילד בטיפול או במסגרת החינוכית (התייחסי למערכות החוש – טקטילי, וסטיבולרי ופרופריוצפטיבי, ולחושים הויזואלי, אודיטורי, אולפקטורי – חוש הריח), התייחסי לאינטגרציה שבין מערכות החוש השונות. תני דוגמאות לכך מהיכרותך עם הילד.

- פרטי את מחשבותייך לגבי קצב ויכולות העיבוד בערוצים השונים (חזותי-מרחבי ואודיטורי-מרחבי) ולגבי יכולות התכנון והרצף של הילד.

- הסבירי כיצד הפרופיל הסנסורמוטורי של הילד משפיע על התנהלותו בטיפול/במסגרת החינוכית והמחשי זאת באמצעות דוגמאות.

- פרטי את מחשבותייך לגבי הוויסות החושירגשי של המעורבים בתהליך הטיפולי, שאת מציגה.

פרופיל שפתי: תארי את הפרופיל השפתי של הילד בתחילת הטיפול (על פי הבנתך ועל סמך התייעצות עם גורמי מקצוע רלוונטיים).

- ככל הניתן, נסי להתייחס בנפרד לרכיב ההבעה ולרכיב ההבנה על מרכיביהם השונים (תוכן, צורה ושימוש).

- התייחסי אל יכולותיו השפתיות של הילד – באיזה שלב התפתחותי מצויה השפה שלו? תארי את יכולתו להיענות ולהבין שפה מילולית ולהביע את רעיונותיו וכוונותיו (האם משתמש בשפה מילולית? באמצעי תת"ח כלשהם?).

- השתדלי לתאר את שפתו של הילד תוך התייחסות למרכיבי הצורה (אורך המבעים, שטף, עוצמה וכו') התוכן (עולם התוכן השפתי) והשימוש שעושה הילד בשפתו (מהן כוונותיו התקשורתיות? האם ומתי משתמש בשפה?)

- התייחסי אל האופן שבו משפיע רכיב השפה על יכולתו של הילד להיות באינטראקציה ולטפס בשלבים ההתפתחותיים.

פרופיל משפחתי: תארי את הפרופיל המשפחתי, כפי שנחשפת אליו בתחילת ההיכרות עם הילד. התייחסי למבנה המשפחתי, למורכבויות הקיימות במשפחה ולדפוסי האינטראקציה במשפחה, כפי שנחשפת אליהם.

תכנית ההתערבות

- תארי את המערך הטיפולי והחינוכי של הילד. התמקדי בחלק שלך במערך הטיפולי-חינוכי: כיצד השתמשת בידע ממקצוע האם שלך ובהבנותייך לגבי השלבים ההתפתחותיים והפרופיל הסנסורי והשפתי של הילד, כדי לבנות את תכנית ההתערבות הטיפולית או את התכנית החינוכית לילד ולמערכת. זה המקום להבאת קטעי וידיאו ולהרחבה לגביהם, כמפורט בדגשים הנפרדים למטפלים ולאנשי חינוך.
- התייחסי בנפרד לכל קטע וידיאו ופרטי לגבי האסטרטגיות שבהן בחרת להשתמש ב-Floortime בעקבות ההערכה שביצעת ובהתייחס להתאמתן לפרופיל החושירגשי ולשלבי ההתפתחות של הילד באותו הזמן. הסבירי מדוע פעלת כפי שפעלת בקטע הווידיאו הזה, תוך התייחסות לחלקי המודל – ה-D, ה-I וה-R.

התבוננות בעצמי

- פרטי כיצד מודל ה-DIR השפיע על עבודתך עם הילד והמשפחה.
- התייחסי לפרופיל הסנסוראפקטיבי שלך – מה מאפיין אותך בעבודה בכלל ועם הילד והמשפחה הייחודיים בפרט, במה הפרופיל הייחודי שלך תרם או הקשה עלייך בטיפול בילד ובמשפחה, מה למדת על עצמך במהלך העבודה ומה האתגרים שעדיין עומדים בפנייך מבחינת תהליך ההתפתחות המקצועית שלך.

לסיכום

חזרי לסעיפים שפורטו בשלב ההיכרות/הערכה ותארי כיצד הם נראים כיום, ומה ההבנות שרכשת לגביהם במהלך הטיפול:

שלבים התפתחותיים: צייני מה הטווח התפקודי (לדוגמה בין שלבים 1 ל-4) כעת, ופרטי אילו איכויות מתוך כל שלב קיימות כיום בצורה מבוססת ואילו עדיין מהוות אתגר ובאילו מצבים. צייני אם השלב לא מצופה מבחינת הגיל הכרונולוגי. מומלץ לתת דוגמאות להמחשה מתוך התהליך הטיפולי ומהיכרותך הכללית עם הילד. באפשרותך להיעזר בשאלון ה-FEAS כדי להעמיק את הבנתך בניתוח השלבים ההתפתחותיים. אין צורך בשלב זה לקדד את השאלון.

אבחנה NDRC: חלוקה לקבוצות (מתוך ה-DMIC): האם יש שינוי באבחנה לאחר תקופת הטיפול? התייחסי גם לאבחנות הנוספות אם היו ולשינויים שחלו בהן, אם חלו.

פרופיל סנסומוטורי: תארי את הפרופיל הסנסומוטורי ואת רמות העוררות של הילד ושל ההורה או של איש הצוות עמו עבדת, כפי שאלה באים לידי ביטוי כעת, בזמן ההצגה. התייחסי לאותם רכיבים שפורטו בסעיף הפרופיל הסנסומוטורי בשלב ההערכה.

- העלי השערות כיצד הפרופילים השונים (ילד-הורה/ילד-איש צוות) השפיעו זה על זה, על התפקוד ועל קצב ההתקדמות והמעבר בין השלבים בסולם ההתפתחות-ירגשי.

- פרטי את מחשבותייך לגבי הוויסות החושירגשי של המעורבים בתהליך הטיפולי וצייני אילו שינויים חלו בתחום זה אצל הילד ואצל ההורה/איש הצוות ואצלך, ומה הסיבות לשינוי.

פרופיל שפתי: תארי את הפרופיל השפתי של הילד, כפי שבא לידי ביטוי כעת, בתום תקופת הטיפול. התייחסי לאותם רכיבים שפורטו בסעיף הפרופיל השפתי בשלב ההערכה.

- נסי להבין ולהסביר את ההשפעה של הרכיב השפתי על כלל התפקוד של הילד: קצב ואופן הטיפול בסולם ההתפתחותי-רגשי, האינטראקציות שבהן הוא שותף והשתתפותו בחיי היומיום.
- פרופיל משפחתי:** תארי את התפקוד והדינמיקה המשפחתיים וכיצד השפיעו על התפתחות הילד. התייחסי לשינויים בנושא זה, אם היו, במהלך הטיפול.

חלק שני: דגשים למטפלים בהכנת מקרה מורחב

כללי: בשלב זה ברצוננו לראותך מיישמת Floortime עם הילד, כמו גם לראות ולשמע כיצד את מרחיבה ומעמיקה את ההמשגה הקלינית שלך.

נרצה לראות כיצד העמקה זו באה לידי ביטוי בכמה אופנים אפשריים: בהרחבת מעגלי ההשפעה שלך בתכנית הטיפולית-חינוכית של הילד, בהעברה של הבנתך את צרכיו ההתפתחותיים למרחבי חיים נוספים, כגון הסביבה הביתית.

וידיאו: בחרי בקטעי וידיאו הכוללים לפחות שני קטעי Floortime שלך עם הילד. שני הקטעים האחרים יכולים לכלול (בחרי שתיים מבין האפשרויות הבאות):

- שני קטעים נוספים של Floortime שלך עם הילד.
  - התערבות טיפולית שלך במרחב אחר (בחצר, במגרש המשחקים) עם הילד.
  - טיפול עם ההורים בחדר (בתנאי שרואים או לפחות שומעים אותך מדריכה/מלווה/מכוונת).
  - הדרכת הצוות החינוכי על ה־Floortime עם הילד (בתנאי שרואים או לפחות שומעים אותך מדריכה/מלווה/מכוונת).
  - התערבות מותאמת לילד (מבחינת פרופיל ושלבים) בקבוצה טיפולית בגן/בכיתה או בקליניקה.
- עבודה עם המשפחה:** תארי את הקשר שלך עם ההורים והסבירי כיצד הקשר שלכם השפיע על מהלך הטיפול. הרחיבי מעט על הבנותייך לגבי ההשפעות ההדדיות שבין דפוסי הקשר המשפחתיים לבין רכיבי הפרופיל וההתפתחות.
- שאלה קלינית משמעותית:** נשמח אם תבחרי בשלב זה לשתף את הקבוצה בשאלה טיפולית שעלתה במהלך העבודה עם הילד, לספר מה היו כיווני החשיבה שלך ביחס לקושי מסוים שהשפיע על מהלך ההתערבות הטיפולית עם הילד או המשפחה, או לנסות להבין אתגר שאת חווה בעבודה עם המשפחה.

חלק שלישי: דגשים לאנשי חינוך בהכנת מקרה מורחב

כללי: בשלב זה ברצוננו לראותך עובדת ישירות עם הילד ב־Floortime פרטני וכן לראות עוד סוג אחד של התערבות עם אותו ילד במרחב הגן/הכיתה – במפגש, במעברים, בארוחה, בקבוצה או בחצר. כלומר, בשלב זה נרצה לראות תהליך שנגעשה עם הילד לאורך תקופת הזמן (חצי שנה עד שנה וחצי), הן ברמה הפרטנית והן ברמה הגנית/כיתתית.

וידיאו: בחרי בקטעי וידיאו הכוללים לפחות שני קטעי Floortime שלך עם הילד. שני הקטעים האחרים יכולים לכלול (בחרי אחת מהאפשרויות הבאות):

- שני קטעים נוספים של Floortime שלך עם הילד.
  - התערבות שלך במרחב אחר (בחצר, בארוחה, במרחב הגן/הכיתה, במפגש), המותאמת לילד מבחינת הפרופיל הסנסורמוטורי והשפתי ומבחינת השלבים ההתפתחותיים-רגשיים.
  - הדרכת הצוות חינוכי על העבודה עם הילד (בתנאי שרואים או לפחות שומעים אותך מדריכה/מלווה/מכוונת).
  - התערבות מותאמת לילד (מבחינת פרופיל ושלבים) בקבוצה בגן/בכיתה.
- כמו כן, נרצה לשמוע ממך את המשגתך לגבי התערבות זו – מדוע היא מתאימה לילד, מה הייתה המחשבה מאחורי תכנון ההתערבות, מה היו הקשיים וכיצד התמודדת עמם.

שאלה מקצועית משמעותית: נשמח אם תבחרי בשלב זה לשתף את הקבוצה בשאלה טיפולית, הקשורה להתערבות הגנית/כיתתית שעלתה במהלך העבודה עם הילד, לספר מה היו כיווני החשיבה שלך ביחס לקושי מסוים, שהשפיע על מהלך ההתערבות בגן/בכיתה עם הילד או המשפחה, או לנסות להבין אתגר שאת חווה בעבודה עם הצוות החינוכי בקשר לילד.

עד כאן ההנחיות, ועכשיו לעבודה!

אם במהלך ההכנה נתקלת בקשיים או בשאלות, מומלץ להתייעץ עם המדריכה שלך. נשמח לענות על כל שאלה לפי פרטי ההתקשרות המופיעים בהמשך.

בהצלחה ולהתראות בקיץ!

צוות ארגון DIR ישראל

פרטי התקשרות: דוא"ל: dirisrael@gmail.com, טלפון: 054-5365716.